

אברהם ריקליס ז"ל

דברים שנאמרו על קברו ביום השלושים לפטירתו

ב"דבר" קראתי בתדהמה את הידיעה על פטירתו של אברהם ריקליס ז"ל בקיבוץ אשדות-יעקב-איחוד, שם היה חבר כל השנים.

כותב שורות אלה זכה להכיר את אברהם ריקליס לא בשמו אלא בכינוי שלו: בשם חיים אפלבוים, בדרום איטליה, בשליחות ההעפלה למחנות שרידי השואה, לאחר השואה, ערב תקומת מדינת ישראל.

היה זה בשנים הראשונות שלאחר השואה, בערב הקמת המדינה ואברהם ריקליס שליח התנועה החלוצית בארץ, שימש כנציגם של מרכז החלוצים באיטליה, מרכז לגולה ושליח "המוסד" לענייני העפלה ובריחה; בדרום איטליה, בעיר בארי, ברחוב שהתפרסם מאד אחרי המלחמה, עקב היותו מוקד הפעולה החלוצית ועליה ב', ויא גרובר 63. אברהם ריקליס ז"ל היה המנצח על כל המלאכה המסועפת, הענפה, מלאכת-קודש בתקופת הרת-גורל לעם ולישוב בארץ-ישראל.

כולנו, כל שליחי הארץ, אם שליחי הסתדרות הציונית והטוכנות היהודית, אם שליחי מוסד עליה; כל אנשי החלוצים ופליטי השואה במחנות ובהכשרות, העריצו וחיבבו את "חיים אפלבוים", כהערצת חסידים לאדמו"ר שלהם, כי הוא לא היה שליח סתם הממלא את תפקידו וחובתו השליחותית, כי אם למעלה מזה: אבא-רחום, אח נאמן, בעל לב ונפש הדואג לכל צרכיו של כל אחד ואחד. אם האגדה על ל"ו צדיקים הקיימים בכל דור ודור אינה אגדה בלבד אלא מציאות, הרי אין לי ספק, ואני כיהודי המקובל כדתי אומר את זה על איש שמקובל כחילוני - שאברהם ריקליס היה אחד מל"ו צדיקים אלו, ואולי הראשון המיוחד והמובחר שבהם. הוא, בשליחותו, ראה לא רק כלל ישראל, אלא הוא דאג גם ליחיד בישראל; לכל לחלוצים וחלוצה, לכל פליט ופליטה, לכל אחד "מעם שרידי החרב" ולא נח ולא שקט יומם ולילה עד שמלא את כל צרכיהם ואת כל משאלותיהם.

המשרד של תנועת החלוצים בבארי העיר הפך אבטנייה במלוא מובן המלה לכל פליט ולכל שליח, לאכילה לשתיה וללילה, וכמובן שהוא עצמו עומד עליהם והוא המאכיל ומשקה והדואג ומטפל בכל.

לא אשכח אותם לילות כאשר חזר אברהם ריקליס בשעות הקטנות של הלילה מהפלגת ספינה בלתי ליגלית מאחד החופים הנסתרים בדרום איטליה והוא עייף ורצוף אחרי 20 שעות עבודה מפרכת, והנה לא מצא מיטה להניח את ראשו ולהרדם לשעות ספורות, כי כל המיטות היו תפוסות ע"י "האורחים" הפליטים או פעילי החלוצים. מה עשה? תפס מקום על הרצפה ונרדם לשעה-שעתיים ולא יותר, כדי להשכים ולהכין קפה חם וארוחת-בוקר עבור כל אלו שיתעוררו משנתם.

יום יבוא ואנשי ההפעלה "והבריחה" מאותן השנים יגלו מה היה אברהם ריקליס (חיים אפלבוים, בלשונם) בשבילם בדרום איטליה בשטח העליה והבריחה; נדמה לי שהוא היה עמוד התווך שבלעדיו פעולה זו רבת-התהילה, לא הייתה יכולה להתבצע.

למרות עבודתו המפרכת ללא לאור יומם ולילה, היה תמיד שקט, סובלני, עם חיוך על פניו, בעל רוח טובה; "אבא" טוב, מלטף במבטו ובדבריו ושופע אהבה ללא קץ וגבול לכל אחד ואחד, וכמובן, השליחים, הפליטים והחלוצים החזירו לו באותה מידה. כי הוא היה איש-חפארת לדוגמא ולסמל בכל הליכותיו.

כאשר הייתי נוסע איתו שעות מרובות ממחנה למחנה ומהכשרה להכשרה או כאשר היינו חוזרים בלילה אחרי הפלגת אניה בעליה ב', היה במצב רוח מדומם והיה פותח במחרוזת שירים חלוציים או חסידיים או שירים אחרים כגון השיר האהוב עליו מאד: "כי מציון תצא תורה".

מעולם לא דאג לעצמו, ואני יכול להעיד עליו שימים תמימים עברו מבלי שאכל אכילה מסודרת מחוטר פנאי; אולם משכנס אליו שליח, חלוץ או פליט היה הדבר הראשון שדאג, - להאכילו ולהשקותו.

איש סגולה היה האיש שחי באמונתו החלוצית, איש קיבוץ מתוך הכרה ואהבה עמוקה; הוא היה מענווי-עולם, אילמי-נפש העושים את מעשיהם בצנעה, בענוה, כדבר המובן מאליו; דמות קמאית של חלוץ, איש מוסר בעל ערכים נעלים, מזיגה של איש תרבות ורוח, ואיש רב מעללים ומעשה.

לא פעם שאלתי את עצמי מאיזה מעיין שאב איש מופלא זה את כל המיזות הנעלות האלו שהיו טבועות בנפשו כדבר טבעי, כחלק מאישיותו? אך פעם אחת, שנים מספר לאחר מכן, כאשר אברהם ריקליס חזר לארץ ולקיבוצו, חדל להיות "חיים אפלוס" והפך להיות שוב אברהם ריקליס; ואני חזרתי לעבודת עליה, לקיבוץ גלילות, בסעתי אליו לבקרו בקיבוצו בעמק-הירדן ונפתחה שיחה בינינו על אישים וערכים וכו' אז הוא הביע לפני את השתוקקותו לקרוא את הספר על רבי ישראל סלנטר איש תנועת המוסר, שיצא לאור באותם הימים.

ימים אחדים לאחר שחזרתי לירושלים שלחתי לו את הספר, אך לפני המשלוח היתה בי סקרנות אינטלקטואלית לראות מה משך את אברהם ריקליס לספר זה במיוחד? אכן, להפתיעתי מצאתי בו את כל הדברים שאברהם ריקליס סמל בחייו, אשר רבי ישראל סלנטר קבע אותם בספרו כהתנהגות שכל אחד צריך להתנהג לפיהם, כגון: לא להוציא מן הפה דבר שאין הלב מעיד על אמיתותו; לא לבטל רגע לבטלה; כן לעשות, מה שדווש לעשות. להזהר בכבוד כל אדם אפילו של זה שאין עמו תמים דעה. שתהיה לו מנוחת נפש, לבלי להיות מבוהל ולעשות כל דבר במנוחה. דברי חכמים בנחת נשמעים, ולכן השתדל לדבר כן. לעשות כל מעשיו ועניניו בסדר ובמשטר; לעשות מה שהוחלט לעשות בשקידה וברגש.

כל המעלות האלו היו נחלתו של אברהם ריקליס ז"ל, ועט לכתו מאיתנו נטל איתו כל החמודות האלה.

חבל, חבל על דאבדין ולא משתכחין.

אך, אשרי מי שכך חי את חיו מלאי התוכן והעושר הרוחני ומת כאשר אדמת קיבוצו בעמק-הירדן שכה אהב, למראשותיו.